R. Poerbatjaraka
Nirartha-Prakreta

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 107 (1951), no: 2/3, Leiden, 201-225

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

NIRARTHA-PRAKRETA.

INLEIDING.

Bij het doornemen van de nalatenschap van Dr. Brandes trof ik een gedicht aan getiteld Kuñjarakarna-kakawin (no. 567)¹⁾. Aanvankelijk dacht ik hierin dezelfde inhoud te zullen aantreffen als die van het door Kern's uitgave bekende verhaal, een vermoeden dat waarschijnlijk vroeger ook bij anderen is opgekomen en de reden is geweest waarom het gedicht nooit iemands bijzondere aandacht getrokken heeft.

Doch het geschrift eenmaal in handen hebbende, begon ik het te lezen, meer uit nieuwsgierigheid dan om de inhoud, en reeds op de eerste bladzijden werd ik getroffen door enkele Prapañca'se woorden en uitdrukkingen, die mij genoeg aanleiding gaven om het werk als gedicht te onderzoeken.

Voordat ik echter met lezen verder ging, raadpleegde ik de Suppl. Catalogus van Dr. Juynboll, omdat ik het sterke vermoeden had, dat Brandes' exemplaar, op folio-papier geschreven en zonder enige nadere aanduiding, een copie moest zijn van een lontar-exemplaar, dat zich in Leiden of elders moest bevinden. En wat een verrassing! Ons gedicht bleek één bundel met de Nāgarakrētagama te vormen (Cod. 5023 (1), Cat. Juynb. 1 blz. 159). Waren de boven aangeduide Prapañca'se woorden en uitdrukkingen voor mij reeds een aansporing geweest tot verder onderzoek, het feit dat het gedicht één grote bundel met de Nāg.krēt. vormde, vermeerderde mijn lust tot aandachtig lezen. Zo nam ik Brandes' exemplaar rustig door en mijn bevinding was dat de Kuñjarakarna-kakawin een zeer fraai gedicht bleek te zijn, dat de vergelijking met welk Oud-Jav. gedicht ook — voor zover ik deze ken — glansrijk kon doorstaan. Helaas heb ik er geen auteursnaam in kunnen vinden. Wel heb ik in op één na de laatste strofe van het gedicht een woord aangetroffen, dat bij eerste beschouwing aan zo'n naam deed denken — en inderdaad door de schrijver van de catalogus als zodanig

¹⁾ Verhandelingen der Kon. Ak. van Wetenschappen, Afd. Lett. Nw. reeks dl. III no. 3 en Verspr. Geschr. dl. X blz. 1 vlgg.

is opgevat ²⁾ — maar dit woord: mpu đusun, dat „plattelandse” dan wel „stijve” geleerde betekent, is m.i. op te vatten als de gebruikelijke uiting van auteursbescheidenheid, zoals die haast in ieder Oud-Jav. gedicht te vinden is, hetzij in de aanhef hetzij aan het slot. Zo is dus de auteur van ons gedicht onbekend. Maar de Prapañca'se woorden en het één-bundel-vormen met de Nāg.krēt. kunnen misschien een aanwijzing vormen, dat het werk toch aan Prapañca moet worden toegeschreven, vooral als men zich herinnert, dat Prapañca in zijn Nāg.krēt zelf zegt, dat hij o.a. een *Sugataparwawarnana* gemaakt heeft (Z. 94 : 3). Vatten wij dat woord op als betekend: beschrijving van een Buddhistische lakon, dan kan daarmee stellig zijn bedoeld: een Buddhistisch verhaal. Waar de Kuñjarakarṇa, zowel de poëtische als de proza-redactie, een uitgesproken, zelfs propagandistisch-Buddhistische geest ademt, is het niet onmogelijk dat Prapañca met *Sugataparwawarnana* zijn Kuñjarakarṇa-kakawin bedoelt. Bewijzen zijn daarvoor echter niet aan te voeren.

Voor het verdere onderzoek van het gedicht kon niet worden volstaan met de copie van Brandes. Immers, hierin vindt men nogal veel afschrijversfouten, waarvan een deel wel te herstellen is, doch die toch nog te veel onzekerheden bieden. Prof. Krom was zo vriendelijk zijn bemiddeling te verlenen voor de opzending van het Leidse handschrift. Bij vergissing zond men echter mij een verkeerd deel van de bundel: in plaats van de verlangde eerste helft ontving ik de tweede, die het laatste gedeelte van de Nāg. krēt. behelst, benevens hetgeen in de Cat. Juynb. 1 blz. 175 onderaan vermeld staat (Cod. 5023 (2) ³⁾).

Hoe groot aanvankelijk mijn teleurstelling ook was, omdat ik nu de bewerking van de Kuñjarakarṇa-kakawin moest opschorten, zij werd te niet gedaan door mijn onderzoek van het gedicht, dat in de bundel onmiddellijk op de Nāg.krēt. volgt. Dit nu bleek te zijn de

NIRARTHA-PRAKRETA.

Dit gedicht, dat door Dr. Juynboll met „zedekundig” aangeduid wordt zou met een vijftal andere kleine gedichten, die daarop volgen, een bundel op zich zelf vormen, meer bekend onder de naam van *Hafiāng-nirartha*. Hierover zegt Brandes in zijn beschrijving ⁴⁾: „Met den naam

²⁾ Juynboll noemt als schrijver Arta Pamasah; lees echter afschrijver i.p.v. schrijver.

³⁾ Coll. Brandes no. 569 is een copie van deze codex.

⁴⁾ Beschrijving der Jav. Bal. en Sasakse Handschriften enz. 2e stuk blz. 13 eerste kolom.

Hañjang Nilartha (of Nirartha) wordt een bundel van zes zeer fraaie gedichten in groote maten aangeduid, die aan Nirartha worden toegeschreven, maar in van der Tuuk's verzameling niet volledig voorhanden is, daar het eerste en grootste ontbreekt" enz.

Het ontbreken van het eerste en grootste gedicht, d.i. de Nirartha-prakrēta, die hierachter in tekst en vertaling wordt aangeboden, is licht te begrijpen. Dat het met de andere vijf tot één bundel werd verenigd, is eerder buiten verwachting. Want de in vergelijking met de andere niet minder fraaie Nirartha-prakrēta past, wat de inhoud betreft, volstrekt niet in het kader van die andere vijf gedichten. Immers de inhoud van de Nirartha-prakrēta is van verheven zedelijke, filosofisch-mystieke aard, terwijl die van de vijf volgende sterk erotisch getint is. Het is daarom m.i. niet al te gewaagd te veronderstellen, dat het eerste gedicht oorspronkelijk niet bij de volgende vijf behoord heeft. Deze opvatting vindt steun in het feit dat in het lontar-exemplaar (no. 851) van het Kon. Bat. Gen., overigens compleet, het eerste gedicht eveneens ontbreekt. Een andere aanwijzing is het volgende. Het eerste gedicht wordt van de andere vijf gescheiden door een colophon, terwijl deze vijf samen één colophon aan het einde hebben. Op deze grond betwijfel ik ten sterkste of de Nirartha-prakrēta wel van een en dezelfde hand is als de andere vijf, gezien het hemelsbrede verschil in de behandelde stof ⁵⁾). Verder zij met de meeste nadruk opgemerkt, dat ons gedicht een unicum is, evenals de Nāgarakrētagama en wellicht ook de Kuñjarakarnakakawin, met welke het, zoals bekend één grote bundel vormt. Wat de persoon van Nirartha betreft, de Balische overlevering neemt aan dat hij ook bekend is onder de naam Padanda Bahu-Rawuh. Over deze persoon handelt Dr. C. C. Berg zeer uitvoerig in het eerste hoofdstuk van zijn dissertatie ⁶⁾, waarnaar de belangstellende lezer verwezen worde. Hier wil ik alleen Berg's conclusie aanhalen, n.l. dat Nirartha een Majapahitse brahmaan zou zijn, die zich ca. 1550 A.D. in Bali metterwoon zou hebben gevestigd. In ieder geval iemand uit de laat-Majapahitse tijd. Dat de vijf gedichten door hem zouden zijn gemaakt, is zeer waarschijnlijk. Taalkundig is hier niets tegen in te brengen: de gedichten moeten ook uit de laat-Majapahitse tijd zijn. Vooral als men zich herinnert dat Nirartha volgens de traditie nogal trouwlustig was, verwacht men van hem eer, dat hij gedichten gemaakt heeft van het slag der vijf

⁵⁾ Het woord *Nirarthaka* komt als laatste woord van 't gedicht voor. Maar 't is niet noodzakelijk, dat 't een naam is. Bovendien is de plaats zeer verdacht.

⁶⁾ De Middelfjavaansche historische traditie (1927).

die aan hem worden toegeschreven, dan een gedicht van de inhoud als de Nirartha-prakrĕta.

Een enkel woord moge ik nog wijden aan de Hañang-nirartha⁷⁾ in engere zin, d.i. de bundel met uitzondering van het eerste gedicht. Zoals boven reeds gezegd is, bevat deze bundel vijf sterk erotisch getinte gedichten, die door Brandes als zeer fraai geprezen worden. Doch het het volgende valt op te merken. Typische motieven en karakteristieke woorden en uitdrukkingen vindt men in gelijke vorm terug in de als interpolaties aan te merken gedeelten van Oud-Jav. poëzie, terwijl enkele mooie zinnen overgenomen moeten zijn van oudere gedichten. Elders heb ik als mijn mening uitgesproken, dat de interpolaties in de Oud-Jav. poëzie uit de tijd dateren, toen men de Oud-Jav. metra nog goed kende, en dat deze tijd niet de Balische is⁸⁾.

Als wij nu weten dat Nirartha in de laat-Majapahitse tijd moet hebben geleefd, dat hij blijkens de gedichten, die op zijn naam staan, de Oud-Jav. metra nog goed kende, en dat ten slotte zijn werk de stof levert voor de geïnterpoleerde stukken in de Oud-Jav. gedichten, dan meen ik hierin een bevestiging te mogen vinden van mijn zienswijze omtrent het ontstaan der geïnterpoleerde stukken. Op deze wijze menen wij Nirartha's gedichten meteen te hebben gedateerd, zij het ook slechts bij benadering. Met het eerste gedicht is dit echter nog niet het geval.

Ook op taalkundige gronden kan de Nirartha-prakrĕta niet eerder geschreven zijn dan in de bloeitijd van het Majapahitse rijk. Om echter precies te zijn nemen wij de colophon in beschouwing. Bevat een colophon in de meeste gevallen slechts een jaartal, dat veel jonger is dan de tijd van vervaardiging, ons geschrift draagt er een, dat eigenaardig genoeg, hoogstwaarschijnlijk het jaar van vervaardiging aangeeft. Deze colophon luidt als volgt: *iti nirartha-prakrĕta samapta, tĕlas rinacana denin puputut tan wriñ deya, 1381, uñ añ saraswatyai namah, siddhir astu, sampurna pwa yeñ kañcana; durgadewi tan len ika sthananya rin padmambara*, vertaald: Nirartha-prakrĕta is voleindigd, geschreven door een candidaat-heilige, genaamd Tan-wriñ-deya⁹⁾ (d.i. Weet-geen raad); uñ añ, hulde zij aan de godin der wijsheid; het zij volmaakt; voleindigd

⁷⁾ Het is niet de moeite waard verder deze bundel te behandelen.

⁸⁾ B.K.I. dl. 82, 1926 blz. 185 (Inleiding Ardj. Wiw.) en in mijn uitgave van Smaradahana (Bibliotheca Javanica 3) Inl. blz. VII.

⁹⁾ Dichters met het element Tan in hun naam zijn niet onbekend: Tan Tular en Tan Akung; de naam Mapañji Tanutama (Tan Utama?), die ik als een eigenaam beschouw, zou volgens van Naerssen (B.K.I. deel 90 (1933) blz. 246 nt. 5) een epitheton zijn. Doch op Mapañji dient een eigennaam te volgen. Dat Tumapels-Majapahitse groten een dubbele naam droegen, is overbekend.

te Kañcana. De godin Durgâ bevindt zich uitsluitend in het lotus-luchtruim.

Beschouwen wij eerst het jaartal. Op het eerste gezicht zou men geneigd kunnen zijn het op de wijze van een candra-sëngkala te lezen, als 1831 Çaka = 1909 A.D. Maar dit kan onmogelijk, om de eenvoudige reden dat de Nāgarakrētagama, tot welke bundel ons gedicht behoort, uit de puri van Cakranēgara op Lombok in 1894 is buitgemaakt¹⁰⁾.

Daar een derde lezing niet mogelijk is; moet het jaartal wel gelezen worden 1381 Çaka of 1459 A.D.

Nemen wij nu Kañcana, de plaats waar de schrijver blijkbaar woonde, dan komen wij op een zowel geografisch als historisch vast punt. In zijn onderzoek „Bijdragen tot de Topographie van Java in de Middel-eeuwen”¹¹⁾ heeft Dr. P. van Stein Callenfels overtuigend aangetoond dat Kañcana moet hebben gelegen aan de tegenwoordige Kali-Mas, even bezuiden Surabaya. Dit Kañcana is van oudsher bekend als een geestelijk centrum, op de wijze van de pondok's¹²⁾. Het jaartal 1381 dat geen andere lezing toelaat, in aanmerking genomen, menen wij het Kañcana van de colophon van ons gedicht wel te mogen identificeren met het Kañcana aan de Kali-Mas¹³⁾ uit de Majapahitse bloeitijd. Is dit juist, dan is ons gedicht wel het enige, waarvan plaats en tijd van vervaardiging bekend zijn.

De inhoud kan ik niet anders aanduiden dan als verheven zedelijk en filosofisch-mystisch, welke aanduiding aan de vertaling getoetst zal kunnen worden.

In tegenstelling tot de reeds uitgegeven teksten — behoudens mischien de sang Hyang Kamahāyanikan en het onlangs uitgegeven Nīti-çāstra — bevat onze tekst niet een verhaal, doch een leer. Van de werken die een leer bevatten en die mantra-achtig kunnen worden genoemd, onderscheidt ons gedicht zich hierin, dat het vrij is van iedere geleerd-aandoende formule, die in de meeste gevallen, voor ons althans, slechts betekenisloze klanken bevat en in de regel vervat is in zeer bedorven Sanskrit-çloca's of çloka's van Javaans-Balische makelij. Ook zal men hier niet vinden de opgave van handhoudingen, regeling van

¹⁰⁾ Krom, Hindoe-Jav. Gesch. blz. 16; Berg, Inleiding tot de studie van het Oud-Javaans blz. 64.

¹¹⁾ Feestbundel Kon. Bat. Gen. 1778-1928 deel 2 blz. 370 vlgg.

¹²⁾ Zie de plaatsen waar Kañcana in de Hindoe-Jav. Gesch. voorkomt.

¹³⁾ Het is niet onmogelijk dat de rivier van Surabaya haar naam aan het heiligdom Kañcana ontleent; immers Kali-Mas is volkomen synoniem met Kali Kañcana, de rivier van Kañcana.

ademhaling e.d. die men haast in ieder mantra-achtig geschrift aantreft. In enkele details doet het sterk denken aan de Nitisara bij de Baliërs of het Nitiçāstra bij de Javanen. Zelfs behandelt een stuk van ons gedicht ¹⁴⁾ eenzelfde stof, in nagenoeg dezelfde bewoordingen, als een stuk van de Nitisara. Een groot verschil tussen dit gedicht enerzijds en de Nitisara anderzijds is echter, dat de laatste onsamenhangende wijsheden bevat, terwijl dit gedicht een samenhangend geheel vormt met als kern een leer, die door de tegenwoordige Javanen de Ngelmu tuwa, d.i. de Oude Wijsheid of de Wijsheid der Ouden, dan wel Wijsheid voor ouderen van dagen genoemd wordt. Het hoeft nauwelijks gezegd dat deze nielmu door de Javaanse guru's als de hoogheilige, geheime leer wordt beschouwd, zorgvuldig voor zichzelf bewaard en niet aan anderen medegedeeld, tenzij met allerlei ceremonieel, dat meestal niet weinig kost, en bovendien met de gelofte van de noviet om tot de dood zijn guru te gehoorzamen en te vereren ¹⁵⁾.

Zo jong als ons gedicht betrekkelijk ook is, het bevat niettemin een gedeelte dat kennelijk in later tijd werd ingeschoven. Dit gedeelte munt, zoals gewoonlijk met zulke stukken het geval is, door duistere redenering uit en is bijna geheel onverstaanbaar, terwijl de woorden, eigenaardig genoeg, toch duidelijk zijn. Er een vertaling van te geven is mij niet mogelijk, daar ik dit stuk niet versta. Daarom heb ik het in de tekst tussen vierkante haakjes geplaatst en in de vertaling opengelaten. Is door de afwisseling, die wij met deze tekst krijgen — tot dusverre zijn de gepubliceerde teksten bijna uitsluitend van epische aard — een uitgave reeds gerechtvaardigd, vooral omdat hij blijkbaar een unicum is, ook de belangrijkheid van de inhoud maakt deze uitgave niet overbodig.

NIRARTHAPRAKRETA.

awighnam astu.

Zang I.

1. santawya ngwañ i jōñ bhaṭāra paramārthātyanta riñ niskala.
sañ tan sah sinamādhi muñgwi tēñahiñ hrēt-tikta çunyālaya.
sūryopāma sirāñ prakāça mēnuhi sarwātma diptojjwala.
byaktāwās kahiḍēp swa-dipa sumēnō lumreñ manah niçcala.
2. ndah yan mañkana lot sayojya hana riñ cittātiçuddhottama.
mañgēh sādhananiñwañ amrih atēkēñ lambañ gumēgwa ñ karas.

¹⁴⁾ Zang 1; Nitisara 2.

¹⁵⁾ Vgl. Dr. Drewes' proefschrift „Drie Javaansche Goeroe's" blz. 43 vlgg.

- nāhan donku n amuṣpa riñ pratidineñ ratryāmalar sanmatan.
pintēñ kâraṇaniñ wēnañ rumacana ñ çabdâtēmah bhâṣita.
3. ngwañ pwâtyanta wimohitâpan alēwēs ¹⁶⁾ tucchâ kaniṣṭeñ sarât.
ndan dūrân wruha marṇa-marṇa rasanin çâstrârtha-widyâgama.
aṇhiñ duhkita kewalâmratī sumök lwir andhakârânasut.
tan wruh pañlwananiñ larânupama hetuñkwanikēt lambaṇa.
 4. dūrân maṇḍuka yān pamuktya waṇiniñ tuñjuñ prakirneñ bañu.
ekasthâ rahineñ kulēm tathapi tan wruh puṇyaniñ pañkaja.
bheda mwañ gatiniñ madhubrata sakeñ doh ndan wawañ sparçaka.
himpēr mañkana mūdhaninwañ anukēr jōn sañ widagdheñ naya.
 5. riñ prajñâdhika mitraniñ suka lawan swargâtidiwyenusir.
yan riñ durgati duhka mitranikihēñ sthirañikēt tan kasah.
yan riñ buddhi mahâprakopa taya len tañ pâpa mitrâñiwō.
ndah yekiñ tri pamitra-sañcaya gēgōn tekañ sayogyâlapēñ.
 6. sañkṣepanya lanâ prihēñ pinaka mitra sâdhu çântâkrēti.
lâwan haywa minitra tañ kujana durtâwâs maweh wâdhaka.
ton tañ hañsa mamitra wâyasa sagotranyān wiçirṇapējah.
ndah mañkâ jana durwiweka tumēmu ñ wighna ¹⁷⁾ nda tanpopama.
 7. aṇhiñ tan sipi mewēhiñ wañ iki tañ prajñâ wiwekânulus.
prajñânindita towi mewēh ika sañ mahyun pamūjeñ hayu.
yadyan pūjita karma dūra tañ anēmwa ¹⁸⁾ jñāna mewēh tēmēñ.
sañ hyañ çakra tuwin winodhana sawetnyâtantaniñ durlabha.
 8. byaktekân kakaniçcayan rusitikañ twas ñhiñ sudhairya ñ manah.
kadyaṅgāniñ amet bhinukti mañarēmbhâ dhānya sañkeñ lēmah.
lot mrityâ ¹⁹⁾ matēkēñ parâçraya mijil wwahniñ tinandurnira.
pañgil rakwa samañkanekana ñ asâdhyâhyun manēmwañ phala.

Zang II.

1. tan lyan riñ mañusir guṇâdhika çanaih-çanaih kramanika.
lawan tiñkahi sañ widagdha mañamēr su-ratna-wanita.
mwañ buddhinta masewakeñ nrēpati len mareñ çiragiri.
ndah yekān pwa catur prakâranika tan dadi n gēli-gēlis.
2. riñ çuklendu samâtra tambayanikâwēwēh kēḍi-kēḍik.
riñ plakṣâlpika sūkṣma wijanika ghora ta pwa tumuluy.
mañka ñ ṣatpada pañhisēpnnya madhu nitya mogha mapupul.
tadwat ²⁰⁾ mañkana riñ lanotsaha tēmahnya pūrṇa wēkasan.

¹⁶⁾ Ms. paḍa lēwēs.¹⁷⁾ Ms. wighne.¹⁸⁾ Ms. tañ amanēmwa, tegen de maat.¹⁹⁾ Ms. mrih tya.²⁰⁾ Ms. tandrāt.

3. lâwan salwiraninî gunâdyapi tan arghya yogya ya gëgön.
drëştan tañ kriya-banyageka wiwidha ñ swa-baṇḍa tinëñët.
donyâpet karaṇanya mëntasa ri sarwa-bhûmi ñ usirën.
donyâsin pinalakwa tumbasënikañ wwañ aywa katunan.
4. sâmpunyân paḍa wrëddhi ñ artha salëkasnikâphala tuwin.
ndâ tan warsih amet muwah sahananinî minulya riñ aji.
mamrih kwehani gatyaniñ gaway anindya ²¹⁾ lâna tëmunën.
„rapwan paṅguhakën wiçësa-maṇi jiwa-tulya” linika.
5. saṅsiptan taya len sudharma wëkasiñ hinuttama dhana.
kwehniñ hema suratna bhûṣaṇa winâça-jâti rasika.
stri len putra sawandhu santana nahan ya mogha mapasah.
mukya ñ jiwita towi mewëh ika riñ kṣaṇa krama hilani.

Zang III.

1. riñ lakṣmi makahiñan in grëha taman winawa ri sëḍënin paratrika.
ñkânëñ çmâsana hiñaniñ swa-kula wandhawa wëka-wëka bhârya
tan waneh.
ñhiñ tañ karmika pûrwa yan sukrëta duskrëta manuduhakën tëken
paran.
dharmâdharma tinûtnya (selwana) ²²⁾ salakwa dadi milu manuntun
in hënu.
2. âpan tan hana len nimittaniñ amaṅguh ala sinaputin putëk hati.
sañken karmika wrëddhi kopa dadi lobha tëmahanika moha tan
surud.
sañken moha si mâda, mâda dadi matsara kujana kaṭungka garwita.
ndah yan mañkana tan wuruñ tumëmu pâtaaka saka ri wimûdhaniñ
hiḍëp.
3. atyanteñ atighoraniñ tasik awâs kalañuyan i gatinya mañkana.
lâwan koddhrëtaninî manik ri tutukiñ kupita-makara yeka tar mañel.
krura ñ takṣaka dadya puṣpa sama riñ hulu kasuhuna wastu pa-
ñgihën.
tan mañka ñ çaṭa-buddhi ya pratiniwiṣṭa kadawutanikârdha bhîṣaṇa.
4. chatra stambha ya tejanin rawi mawâs katahënanî panasnirâdbhuta.
byakta ñ we wënaṇanya yan mamëjahn apuy atiçaya diptakojjwala.
matta ñ nâga tañ aṅkuçamatëhakën, lara sabhaya si tamba pañhrëta.
ndan riñ mûrka jueki tan hana pakoṣadha ñ amatëha dadya
mardawa.

²¹⁾ Ms. gawa panindya.

²²⁾ Door mij voor de maat ingevoegd.

5. tiksṇa ñ pāwaka mogha tañ salabha munsira riya sahañan paweh suka.
muṅgwiñ pañjara towi tañ papikat asrañ inusinikañ arja pakṣika.
wetniñ hyunya manañçaye hayuni çabdanika lalita komalānulus.
kekēt riñ wēkasan tēkapniñ atiharṣanika karaṇaniñ kaḍuhkitan.
6. tadwat ²³⁾ mañkana tañ samasta-jana tan dadi wēnaña dhumāraña ñ manah.
deniñ rāga lanānikēt lēwu subaddha ri hatinikanañ sarāt kabeh.
hetunyān mapagēh kēta ñ mada wiñoha manah atisumōk nirantara.
byaktānde wiparita tan wuruñ anūtakēn iki ri saseṣṭiniñ hiḍḍep.
7. hiñanyān lalu çaktiniñ hyun iki yan linagan, in apa denya koṅkaba.
yapwan pinrih ilaṅnya mañhilanākēn tutur amuhara çoka mohita.
yan sinyūh magawe prapañca niyatāndani turida mañuncañiñ lutut.
yan winwañ iniwō makin pinaka wiṣṭi pinaka hawaniñ kapātaka.

Zang IV.

1. [karmendriyeka maka mañgalaniñ ²⁴⁾ swacitta.
kamendriyān pinaka marga mamiçreñ ²⁵⁾ sūkṣma.
ndan sañ huwus wruh i pañūṣmanikañ ya mañka.
2. wwantēn wrētatwa wēkasiñ paramātiguhya.
byāpiñ pradhāna paḍa litnika tanpa hiñan.
tan dwā wibhājya bahubheda mawrēddhi-wrēddhi.
nyañ pañcawiñça saha catwariwiñça tatwa.
3. yekā nimittanikanañ sahanēn triloka.
sthūlādi tatwa katēkeñ dwidaçāṅga tatwa.
mwañ bhūta pañca kalawan lima mātṛa tatwa.
anhiñ rwa hetunika yan paripūrṇa nitya.
4. riñ pañcabhūta guṇa len lima mātṛa siddhi.
mañde wikalpa hana riñ hati lot humandēl.
lilāmañun turida rāga lulutnikañ twas.
harṣeñ katon sakarēñō kaharas tēkapnya.]
5. ngkā yan pamrēddhi wēkasan tikañ indriyārtha.
kamendriyādinikahēn wiṣayanya pūrṇa.
sarweṣṭa riñ rasa sugandhika len swarūpa. (surūpa)
mwañ sarwa wastu katēnin hati mogha trēsṇa.
6. hiñanya nirmala lawan malinatwa kirṇa.
muṅgwiñ swabhāwanikanañ dadi sarwajanma.

²³⁾ Ms. tandwat.²⁴⁾ Ms. margalaniñ.²⁵⁾ Tegen de maat, lees: mamiçra.

- lümren jagat mamënuhi lwanin anḍabhūmi.
 āpan sira prabhu wibhuh nirakāra ring rāt.
 7. mañka swajātinika kālīh anopalabdhi.
 kapwātisūkṣma sumilib ri manah tan imbā.
 durgrahya grēhyaka ²⁰⁾ wiceda mahāprameya.
 ekaswabdhāwa sira karwa wibhinnapakṣa.
 8. himpēr wulan lawan ikañ çaçacihna drēṣṭan.
 nyā tekilhēn wēnaña len kahananya muṅgu.
 yāwat lanānēmuki sātma wighna sākṣāt.
 tāwat tumūt sumuluh in sakalāṇḍa lumrah.
 9. ndah mañkana n hala hajēn gumēlar hanen rāt.
 dūrān wiyoga saka ring patēmunya karwa.
 muṅgwiñ trikāya kawañun tēkapiñ swacitta.
 solah saçabda samanah maka sādhananya.
 10. yeki n tri hetukanikañ umusir yamāṇḍa.
 yapwan sininhitakēning hala karmikānde.
 yekiñ tri hetuniñ amaṅguhakēn triwarga.
 yan sinhitiñ hayu n ulah ginawe pwa nitya.
 11. añhiñ tri-kāya paramārtha wiçuddha marga.
 ambalnikañ pada wimokṣa nirātma miçra.
 nāhan matañnya dina ratri ya tolaheka.
 rapwan tumēmwakēn awakniñ acintyatatwa.

Zang V.

1. ñhiñ durlabha dahatēn ikañ trikāya pagēhanya wimala satata.
 sañken hala ta rusitikān pinet sthiti haneriya mañulahakēn.
 pōhniñ paramarasa rahasya nugraha lanāmēnuhi maniluman.
 tan mātra kawēnañ yaḍin prihēn lēwu wilakṣaṇa siran inusir.
2. pūjārcana sahana widhikriyâçrayakēnanta pinaka çaraña.
 mwañ dhyāna saha japa samādhi yoga pañupāya sakala rēgēpēn.
 tan byakta tika karananiñ tumēmwa wēkañin parama kasugatin.
 yan tan wruh i patitisi sandhiniñ samaya nisphala sahananika.
3. āpan sahana-hananikañ prayoga pinakeṣṭi sira juga tēḍun.
 ndah mogha mawaka rikañ aṅgēgō smrēti tēkāsuna wara, kahiḍēp.
 tan wruh yadi sira hana riñ swabhāwa tinēlēn milu manēlēnakēn.
 nir sādhana sira maka sādhanen hayu sadānilib in añen-añen.
4. lwir bahni wekañin atisūkṣma tan sipi hanen kayu-kayu sahana.
 ndah yan tutuhana waduñen pajun kapana yann umijila n anala.

²⁰⁾ Lees : guhyaka.

ñhiñ yan wruhanikanañ anuswakēñ lalu sawega lēkasanikahēñ.
byaktotpadanikañ apuy dumagdhakēña wrēkṣa pinēnuhan ika.

Zang VI.

1. iwa mañkaneki gati sañ hyañ umibēki samūhaniñ dadi.
ya mawak pawak ya ginawe gumaway ikañ acintya niskala.
sasinādhyaniñ tapa masādhya riñ angulahakēñ çiwārcana.
hana tan tumût tuwi tumût ta ya rakēt i sapolahin sarāt.
2. riñ apan kawastwan i sirān grahaña tuhu widehalakṣaṇa.
ya matañnya durgama kapañgihanika tēkapiñ mamet hayu.
humēñēñ nda tan wēnañ atarka ri karēgēpaniñ samañkana.
katunan tutur hiḍepikāñ lēbar abalika wrēddhyaniñ lupa.

Zang VII.

1. asiñ ulahanikañ wwañ tan byakta nya kinatayan.
paḍanira hana ri ñka lwir maya taya tinuduh.
ya karañanira sañ wruh nir tañ sādhyā tēlēñana.
smrētinira juga lañgēñ nimnajñāna çuci sadā.
2. ri hēñēnikanañ ambēk tibrālīt mahēñiñ aho.
lēñit atiçaya çūnya jñānānāçraya wēkasan.
swayēñ umibēki tan riñ rāt mwañ deha tuduhana.
ri pañawakira sañ hyañ tatwādhyātmika katēmu.
3. ndan i huwusira mañkā sañ sâmpun krētasamaya.
tri-mala malilañ in cittāñde çuddha tanu sadā.
lara pati putēkiñ twas ndin sandehan ika kabeh.
gēsēni manahirâpan rudrâtma sakala wibhuh.

Zang VIII.

1. mañkana rakwa sañ tēlas anēmwakēñ ²⁷⁾ pada wiçeṣa guhyasamaya.
tan mañawastha tañ hiḍēp amiçra sūkṣma ri bhaṭāra sâtmika lanā.
liṅga manahnirān sthiti mañekadeça madēg in Çiwālaya sadā.
çaktinirâprameya hibēking jagat juga maweh sukâpratihata.
2. nâ lwiri sañ tēpēt manēmu yoga sandhiniñ acintya sasmrēti sadā.
tan swaçarira kewala wiçuddha nirmala tēkāparâtmaka kabeh.
swârtha parârtha sādhyaniñ tan wuruñ mudani harṣaniñ parahita.
yeka panihnaniñ sakalamūrti sañ hyañ apagōh umandēl i sira.
3. len hana niṣṭa madhya lawan uttamān paḍa kininkiniñ hayunika.
mwañ karañanya mēntasa sakeñ aweci musira n sukādhikapada.
yan mulatiñ parānēmu suduhkitālara dahaṭ hiḍēpnira tumon.
ri wruhi tanpa bhedanira mūlaniñ bhuwana jâti tuñgal ikahēñ.

²⁷⁾ Ms. tlas amanēmwakēñ, tegen de maat.

Zang IX.

1. tan maṅkā janaloka buddhi winañunya tañ amuhara trēptiniñ hiḍēp.
ndan bwat dweṣa gatinya riñ paragaṇa, swagaṇa juga lēwih wu-
wusnika.
gōnniñ doṣa hinōtakēnya ri ḥarira kinēkēsika tan kaniḥcayan.
aṅhiñ yan hana doṣa-mātranīkanāñ parajana winulik winarṇana.
2. lyan tekañ hati tuṣṭacitta ri sēḍēñnika n umulatī duhkaniñ waneh.
irṣyeñ wañ tumēmu n sukānalah²⁸⁾ ulah karaṇanira manēmwa
duhkita.
nindyeñ sādhu mahardhike manah anindya winaliñ agawe kaduṣ-
krētan.
goñniñ krodha madēg yadiñ calana, hēnti sumukitanikāñ hinastawa.
3. tan tuṅgal mara sampaying nara, wimūrka, tumaya-taya riñ huwus
mahan.
nirsandeha cumodya solahira sañ jēñēk aṇulahakēñ kasatwikan.
„yeku bhranta wimudha-janma tang amet hyang aputeran aneka
laksana.
leḥyanyān turuniñ wruh iñ gati” nahan pañucapira mañalpikā-
lwērō.
4. ndah maṅkāmbēkikañ ḥaṭāgēlēm apet riñ analahi n ulah nya nityasa.
lobhe dhih umaku wiḥṣa tinēmunya ri turuniñ acihna riñ prajā.
ndan ḥabdanya jugālēpas lwiraniki n kaliliñan atikādbhutāpatuk.
aṅhiñ tan kawēnañ mibēr sthiti haneñ kuwuñika ri wipakṣaniñ tanu.
5. nistanyān pwa ya maṅkana n gati taman surud anēkani seṣṭiniñ hati.
tan señēh yadin asyana n para tēkapnikan awēdi kasoran iñ naya.
wetniñ hyunya pujin stutin ya liñika „n bhuwana lēpaṣa deñku tan
wurūñ”.
simbantēnn iki yan makarya ya jugāñ winawanika ri tambrago-
muka.

Zang X.

1. tan maṅkāmbēk munindrātiḥaya nipuṇa riñ sarwa tatwopadeḥa.
tan sañkeñ lobha yar sorakēni sahananiñ loka kapwāpraṇama.
sañka ry āsihnira n hetunika paḍa musap jōñ lanānghyañ masewa.
warṣajñānopaḥāntānirami manahikañ rāt dumeḥ harṣacitta.
2. tēkwān tan sañka riñ pintanika ri ḥatēngiñ sarwa ratnopakāra.
wetnyātyanteñ mahāsiddhinira kumawaḥēñ rāt taya n langhaniya.
.....
.....

²⁸⁾ Ms. sukenalah.

3. âpan prajñâ suluh sañ yatiwara masawañ bahni candrârka dipta.
riñ wahyâdhyâtmikâ ñ aṅga rinadinanira ñ çatru yâñkēñ pētēng sōk.
dhwastekâ nañ tamahniñ hati sahananikañ pâpa len kleça çirña.
lilâ-lilân pañiccheñ bhuwana tēkapikañ jñâna çaktyâniwarya.

Zang XI. ²⁹⁾

1. samañka tiñkahnira sañ huwus mahan.
mahojjwaleñ jñâna lumōñ prabhâswara.
prabhâswareñ rât supēnuh nda tan katon.
katon tikañ wastu susûkṣma denira.
2. nirantarârthatwa mapiṇḍa tan luput.
luput riñ aṅga mwañ in aṇḍa yan, pinet.
pinet maner in hati mûkṣa tan hilañ.
hilañnikâmiçra mawor nda tan pawor.
3. pawornikeñ âtma makeka riñ tutur.
tutur sadâkâla sunisprēheng sarât.
sarât hilañ mwañ ri hiḍēp maluy ³⁰⁾ malit.
malit sakeñ litniñ acintyaniskala.
4. kalah tikañ ṣaḍripu çirña denira.
nirâgrahâ citta wiçuddha nirmala.
malânaput tanpa napēl kawēs humor.
humor dumohi wiṣayanya nityaça.
5. salah-kēna ñ lokika mogha tan tinût.
tinût riñ ambēknira tan grahomēnēng.
mēnēng midō lâlû wicintya tan lēbur.
lēbur nirâkâra nirakṣarâtmaka.
6. makântya tekâna ginuhya riñ hati.
atita riñ kirya kabeh ya nisphala.
phalanya tan matra kasiñhiteñ manah.
manah sumimpēn ri huwusnya nirnaya.

Zang XII.

1. ya samañkana rakwa lēkasira sañ uttama diwyayati.
ginēlarnira sañ guru pañanumateñ kami mûḍha dahat.
wiphalân kadi dīpa sumēlēh atidipta tibeñ jaladni.
tēmahanya paḍēm kakēlēñ i pētēniñ hati lot wipatha.

²⁹⁾ Deze zang staat zowel in maat als in woordschikking sterk onder de invloed van het Oud-Jav. Ram. XXIV, 91-86 (blz. 280).

³⁰⁾ Ms. malwi.

Zang XIII.

1. [Iwirniñ wâdhaka çaktiniñ wişaya çatru jaladhi sama kirña tar surud.]
rwabnyândurbalani swacitta mawētu ñ karakētan i tēmahnya riñ sarât.
nâ hetuñkwa n umûra karwa lēpihan tēhēr akēmula krēṣṇa jirnaka.
[wetniñ tan sipi duhka mañdaçaguneñ bapa ri pañatagiñ purâ-krēti.]
2. nâhan hiñanikañ palambañ atidurlikita wigati tar wēnang linēn.
[ndan siñ çabda riniptakēn tēka ñ ujar sarinapini winorku riñ rasa.]
bhrântajñānanikiñ pitānuluyi putra sawuwusika tulya bhasmaran.
[tuṣṭeiwañ yadin asyana ñ para sadenya cumacada linampuning hulun.]
3. tēkwān tan wihikan gatiñku ri rusit-rusitiñ akawi puñya kirtimān.
ñhiñ sinwinutusiñ yayah mēḍarēnâ katiwasanira nitya kaçmala.
hetuñkwānis anūksma mogha maparab wēdi katēñēra cihnaniñ hulun.
[erañ ngwañ sthitiheñ pradeça juga tan maluya wēkasaniñ nirar-
rthaka.]

Colophon.

iti nirarthaprakrēta samāpta tēlas rinacana deniñ pūpuṭut tan wriñ deya 1381 (Çaka), un añ Saraswatyai namah. Siddhir astu. sam-pūrṇa pwa yeñ kañcana. Durgā Dewi tan len ika sthananya ring padmāmbara.

VERTALING.

Geen stoornis zij er.

1. Vergeving smee ik aan de voeten van de Heer, het hoogste Zijn, in verste transcendentie verblijvend; (de Heer), die onafgebroken geschouwd wordt in het binnenste van het bittere ingewand, de plaats van het Ledige. De zon gelijkt hij in helderheid, alle wezens met lichtglans vervullend. Zeer ten rechte wordt hij dan ook beschouwd als het eigen licht, dat schijnend en onwankelbaar het hart vult.
2. Daar Hij van dien aard is, is het nodig Hem steeds met ons hart te verbinden, opdat dit zeer rein en voornaam zij. Moge dit (n.l. het streven daarnaar) de aanleiding zijn dat ik met een boek in de hand

deze allegorie lambang als steun gebruik (of : mij vasthoudende aan de leerboeken). Dit is de oorzaak dat ik dag in dag uit bid om verhoord te worden. Hoeveel reden is er voor mij om ertoe over te gaan woorden te rangschikken tot een gedicht?

3. Immers ik ben zeer onwetend, zeer laag en de nietigste van de hele wereld. Het is er verre van dat ik de *rasa* van de leerboeken en de zin der godsdienstig-wetenschappelijke geschriften weet te formuleren. (Want mijn hart is) alleen maar met droefheid bezwaard, die het als de duisternis vervult en omhult. Ik weet mijn weergaloze droefheid niet te verminderen, daarom ga ik nu een lambang dichten.
4. 't Is er verre van dat een kikker genieten zou van de geur der lotusbloemen, ontelbaar in het water. Dag en nacht blijft hij op één plaats, maar hij heeft geen besef van de waarden der lotusbloemen. Anders is het gesteld met de hommels; van uit de verte worden deze ze reeds gewaar. Met de domheid van de kikker is de mijne te vergelijken (ondanks het feit) dat ik steeds blijf aan de voeten van ervarenen in de levenswijsheid.
5. Die in wijsheid uitmunt, is de vriend van het geluk en van de goddelijke hemel; die moet men trachten te verkrijgen. Iemand met een slecht gedrag is de vriend van de smart, die hem stevig vastbindt en nooit loslaat. Iemand met een buitengewoon boos hart is de vriend, de vertroeteling van de zonde en niet anders. Van deze groep van drie vrienden moet men er maar één uitkiezen, die men het best acht om te nemen.
6. Kortom, men moet steeds trachten een vrome, die zacht is van inborst als vriend te nemen. En sluit geen vriendschap met slechte, oneerlijke mensen; want die veroorzaken ongetwijfeld ongeluk. Ziet maar naar de gans, die met haar familie te gronde is gegaan doordat zij vriendschap gesloten heeft met de kraai. Even zo zal het gesteld zijn met iemand, die niet voorzichtig handelt; hij zal onvergelykelijke moeilijkheden beleven.
7. Maar 't is uiterst moeilijk om iemand aan te wijzen, die waarlijk wijs en voorzichtig kan worden genoemd. En onberispelijke wijsheid is ook alweer moeilijk aan te wijzen; welke zou men als zodanig kunnen prijzen? En als er wel is, die (in deze) geprezen kon worden, is het toch niet aan te nemen dat hij (de volle) wijsheid heeft bereikt, omdat deze moeilijk bereikbaar is. Zelfs Indra had ze zich moeten eigen maken, omdat ze zeer moeilijk te verkrijgen is.

8. Daar nu, naar mijn overtuiging, gebleken is dat het met het hart zeer gevaarlijk gesteld is, komt het dus alleen aan op: het standvastig maken van het gemoed ³¹⁾. 't Is te vergelijken met iemand, die voedsel wenst te krijgen door graan te doen ontstaan uit de grond. Hij moet steeds geduldig wezen, steunende op een ander (d.i. gelovende aan de goddelijke kracht), en zo komt de vrucht van wat hij geplant heeft, te voorschijn. Dat hij, die de „vrucht” wenst te plukken ook aldus handele!

Zang II.

1. Het streven om zich een voorname kundigheid eigen te maken kan alleen met geduld geschieden, evenals de handeling van een verstandige die een schone vrouw wil bemachtigen. Evenzo moet gij u gedragen ³²⁾ (d.i. geduldig wezen) als gij bij een vorst in dienst zijt of de top van een berg wilt bereiken. Dat zijn nu de vier dingen die men niet met haast kan bereiken.
2. Ook de maan in de lichte maanhelft neemt in grootte slechts geleidelijk toe. De reusachtige waringin heeft zich eveneens ontwikkeld uit een zeer klein en nietig zaad. De bijen zuigen de honig bij druppels doch gestaag, zo, dat er een ophoping hiervan ontstaat. Evenzo zal het gaan met iemand die onophoudelijk aan het streven gaat; eindelijk wordt hij „vol”.
3. En iedere kundigheid, hoe onbetekenend zij ook moge zijn, moet gij „hanteren”. Ziet naar de handelaar die allerlei rijkdom bezit. Hij heeft ze opgegaard door allerlei landen te bereizen. Het doel daarvan is om te maken dat alles wat men kopen wil in voorraad is.
4. Nadat het geld opgehoopt is, kan hij alles doen wat hij wil; maar toch houdt hij niet op met het zoeken naar allerlei kostbare dingen om te maken dat hij vele onberispelijke zaken kan uitvoeren. „Opdat ik het voorname juweel gelijk mijn ziel kan vinden”, zegt hij.
5. Kortom van allerlei rijkdom is vroomheid de voortreffelijkste. Al het goud, juwelen en sieraad zijn vergankelijk van aard. Ook van vrouw en kinderen, familieleden en verwanten, moet men eenmaal gescheiden worden. Zelfs onze ziel, die ons zo dierbaar is, zal ons op een bepaald ogenblik in de steek laten.

³¹⁾ Dit is op zichzelf al een geheime leer onder de Javanen.

³²⁾ Denk aan de handelaren in de Jātaka's.

Zang III.

1. De rijkdom blijft in huis achter, wordt niet meegenomen naar het graf, als men sterft. Vrouw en kinderen, familieleden en verwanten blijven tot aan het graf achter. Alleen de vroegere handeling (het Karma purwa), hetzij goed of kwaad, die wijst (de ziel) haar bestemming aan. Het karma leidt onafscheidelijk (de ziel) langs haar weg, al naar gelang het geloof of ongeloof (van de overledene) ³³).
2. Immers er is geen andere oorzaak, waardoor men het slechte vindt en het hart door smart gekweld wordt, dan het karma: uit grote afgunst ontstaat hebzucht die onherstelbare verblinding teweeg brengt. Uit verblinding ontstaat overmoed, uit overmoed nijd, die eigen is aan slechte, domme en ruwe mensen. Daar het aldus gesteld is, is er geen twijfel, dat men door eigen domheid in het ongeluk is geraakt (Hoewel het Ms. doorloopt moet hier een hiaat zijn, waarin de vermelding van mensen, die aan de bovenbedoelde tegenovergesteld zijn, heeft gestaan).
3. Een buitengewoon woeste zee zal wel door iemand van dien aard overgezwommen worden. En het valt hem niet moeilijk om het juweel uit de mond van een woedende makara te halen ³⁴). Een driftige slang komt hem als een bloemenkrans op het hoofd; dit is een feit. Niet aldus is het hart van een boze; dit is zeer weerspanning, zodat het wegnemen (van het slechte) zeer moeilijk gaat ³⁵).
4. De felle, warme zonneschijn wordt stellig geweerd door een pajong. Het water is stellig in staat vlamvend vuur te doven. Een woedende olifant wordt bedaard door een olifantshaak; een gevaarlijke ziekte wordt afgewend door medicijnen. Maar een booswicht, voor

³³) Indische Sprüche 601: arthâ gṛhe nivartante cmaçane caiva bandhavah | sukṛtam duskṛtam cāpi gacchantam anugacchati ||

Die Reichthümer bleiben im Hause und die Angehörigen kehren auf der Leichen stätte um; die guten und bösen Werke aber folgen dir nach auf deinem Wege zum Jenseits.

³⁴) Een bekend motief ter verklaring van een archeologisch verschijnsel.

³⁵) Vgl. „Een verstandigh man kan door sijn verstant middel uytvinden, om met de hant een peerel uyt de mont van een Crocodil te halen, ende om door Zee te gaan; ende om een vertoornde Slangh als een Bloeme-krans om sijn hals te hanghen: doch 't is onmoghelijk een onverstandigh toornigh Mensch door eenighe reden ter neer te setten". (De open deure... enz. door Abraham Rogerius, uitgeg. door W. Caland in Werken Uitg. door de Linschoten Vereeniging X blz. 188. Zie nog Ned. Ind. Oud en Nieuw, jaargang 1923-1924 blz. 268.

hem bestaat geen middel om te genezen en tot zachtheid te brengen ³⁰⁾).

5. Een laron (vliegende witte mier) vliegt in een vlammend vuur in de mening dat dit vreugde zal geven (maar zij vindt er haar dood). Een lokvogel bevindt zich in een kooi (met een val); hij wordt bezocht door andere vogels, die geen achterdocht hebben, omdat deze bekoord worden door de aangename en mooie stem. Zij worden ten slotte vastgestrikt door hun hartstocht, hetgeen oorzaak is dat ze in de macht van de smart vallen.
6. Evenzo is het gesteld met de meeste mensen; zij zijn niet meester over hun eigen hart. Omdat de verlangens het hart van de mensen stevig gekluisterd houden, daarom huizen hoogmoed en verblinding steevast in hun hart en vullen dit steeds. Zulke mensen brengen de wereld onderste boven, omdat de (onwetende massa) hen in hun (dwaze) verlangens volgt.
7. Kortom, het verlangen is zeer sterk in geval men eraan toegeeft. Waarmee kan het verlangen getemperd worden? Als men tracht het verlangen weg te doen, dan blijft van het overleg niets over, hetgeen verslagenheid en indolentie doet ontstaan. Als men (het verlangen) vernietigt, dan komt onverschilligheid voor de dag; (deze onverschilligheid) brengt stellig bezorgdheid met zich mee en de gehechtheid (of: liefde) raakt dan in het gedrang. Maar als men het verlangen verwent en vertroetelt, dan wordt dat een groot gevaar, dat tot de hel leidt.

Zang IV.

- 1—4. (een interpolatie).
5. Dat (nl. het vallen in de hel) is het resultaat van het botvieren van de verlangens, inzonderheid het verlangen naar geneugten, dat velerlei gebied beheerst. (Dit verlangen) houdt van alles: lekkere gerechten, geurigheden en mooie dingen. Het hart (de bron van alle verlangens) wil van alles hebben en is daaraan gehecht.
6. Kortom, reinheid en onreinheid vindt men overal. Zij zijn onafscheidelijk van het doen en laten der mensen. Zij zijn overal in deze wereld aanwezig en vullen de hele aardbol. Want ze zijn, hoewel vormeloos, zeer machtig in deze wereld.
7. Beide (goed en kwaad) zijn onwaarneembaar van aard. Zij zijn zeer subtiel en verbergen zich innig in het hart, onaanraakbaar en

³⁰⁾ Verg.: Nitiçāstra I 5.

uiterst onmeetbaar; beide zijn in wezen één, en onscheidbaar van elkander.

8. Zij zijn om zo te zeggen gelijk aan de maan en de haas-figuur erop. Wel, kunnen zij twee verschillende plaatsen innemen? In geval de maan verduistert, doet (de haas) ook mee. Dan is dat als een ramp op te vatten. In geval de maan over de hele aarde schijnt, dan doet (de haas) ook hetzelfde.
9. Zo is het in deze wereld met goed en kwaad gesteld. 't Is er verre van dat zij van elkander gescheiden kunnen worden. Zij komen tot uiting met het trias (tri-kāya: handeling-woord-gedachte) dat het hart als oorsprong heeft. Iedere handeling, ieder woord, iedere gedachte is het voertuig ervan.
10. Dit trias leidt ons naar de hel, als het naar de slechte zijde geneigd is; dit is de wet van het Karma. Door dezelfde trias vinden wij de tri-warga (een ander trio, nl. vroomheid, geneugten en geld; dharma-kāma-artha), als de tri-kāya steeds uitgevoerd wordt naar de goede kant.
11. De verheven en vlekkeloze tri-kaya is de enige weg, die tot de verlossing leidt en (onze ziel) doet opgaan in de Alziel. Daarom moet gij u dag en nacht aldus (d.i. verheven en vlekkeloos) gedragen, opdat gij het Wezen, dat ondenkbaar van aard is, vindt.

Zang V.

1. Maar 't is uiterst moeilijk om de tri-kaya steeds vlekkeloos te houden, omdat het slechte, dat lastig weg te nemen is, voortdurend aanwezig is en (eigenlijk mede) handelt. Onopgemerkt en zonder ophouden overstelpt (het slechte) ons met de kern van het zeer aangename en met geheimzinnigheden, die (ons ten onrechte) als geluk (toeschijnen). Met geen mogelijkheid is het slechte geheel in bedwang te houden, en als men ernaar streeft, dan is dit (nog niet mogelijk), door de wezenloosheid ervan.
2. Gebed, verering en alle handelingen volgens de voorschriften moet gij daartoe aanwenden, slechts als middel; en contemplatie, prevel-gebeden, afzondering, gedachtenconcentratie en alle andere middelen moet gij toepassen. 't Is echter niet te definiëren waarmee (of waardoor) men het Allervolmaaktste bereiken kan. Als men de juiste verbinding van de „afpraak” niet kent, dan is alles van geen nut.
3. (Maar als men die wel kent) dan daalt Hij wel neer door het eerste het beste middel, dat men wenst toe te passen. Dan is Hij

als het ware belichaamd in iemand, die verdiept is in zijn gebed om hem genade te geven; zo is het bij wijze van spreken. Maar Hij is er niet van bewust dat Hij in zijn wezen is. (Intussen) doet Hij, die men overpeinst, zelf mede aan die overpeinzing. Zelf geen middel nodig hebbende, is Hij het middel tot het goede, Hij die verborgen zetelt in de gedachte.

4. Hij is gelijk het vuur dat zich uiterst verborgen bevindt in ieder stuk hout. Ook al hakt men (het hout) stuk met een bijl, of men splijt het met een wig, dan nog komt er geen vuur uit. Alleen als men (twee stukken hout) tegen elkaar weet te wrijven en wel snel (en krachtig) dan komt stellig het vuur te voorschijn, dat al het in voorraad zijnde hout kan verbranden ³⁷⁾.

Zang VI.

1. Evenzo is de aard van God; hij vult al het geschapene. Hij is zowel de belichamer als de belichaamde, zowel het object als het subject; Hij is de ondenkbare, ondeelbare Substantie. Hij is het doelwit van ascense, (het doelwit) van hem, die de verering aan Ćiwa ten uitvoer brengt. Hij doet niet mee, en doet toch mee; Hij is onafscheidelijk verbonden met het wereldgebeuren.
2. Hoe zou men Hem kunnen waarnemen en betasten, daar Hij wezenloos van aard is? Hij is daarom moeilijk te vinden door hem die naar het geluk zoekt. (Hij wordt alleen gevat door hem) die zijn gedachte staakt en zich vooral niet verbeeldt Hem gevat te hebben. (Die man moet in een staat verkeren van) herinneringloosheid, zijn bewustzijn moet uit zijn en teruggaan tot de staat van volmaakt „vergeten” ³⁸⁾.

Ter vergelijking:

Zelve is zij (Teresa) niet geheel zeker van de kracht van dit woord (mystiek). Maar zoveel begrijpt zij wel van de theologische schema's, dat de mystieke theologie behoort bij de tweede faze, als

³⁷⁾ Indische Sprüche 67-68: agnis tejo mahal loka guḍhas tiṣṭhati daruḥ/na copayunkte tad daru yavan noddipyate paraiḥ/sa eva khalu darubhyo yada nirmathya dipyate/tad daru ca vanam cānyam nirdahatyācu tejasā ||

Das Feuer, eine mächtige Kraft in der Welt, ruht verborgen im Holze und versehrt dieses nicht, so lange es nicht durch Andere in Flammen gesetzt wird. Setzt man aber eben dieses Feuer durch Reiben der Hölzer in Flammen, so versengt es mit seiner Kraft rasch diese Hölzer und auch wohl einen Wald.

³⁸⁾ Deze twee strofen houden in wat bij de Javanen als de hoogheilige, geheime leer wordt beschouwd.

de ziel niet door onderzoek, nadenken in-een-woord door eigen inspanning, zij het al met behulp der goddelijke genade tot kennis der waarheid komt, maar plotseling, opeens, in het bezit der waarheid, en deze schouwt. „Denk niet, dat men dit door het verworven begrip bereikt, doordat men denkt of zich inbeeldt dat God in ons is enz.” (Groote Mystieken, Teresa blz. 25).

De vereniging (met God) is slechts mogelijk als de ziel zich van alles ontleedt. Het is dus niet deze of gene kracht, die zich met God verbindt, zoals tevoren het verstand en de wil, het is de ziel zelve, die God ontmoet. Dit is nog wel niet duurzaam of volledig. De vereniging duurt slecht kort, nauwelijks een half uur; ook zijn de krachten der ziel nog niet geheel verslonden; haar werkzaamheid is slechts tijdelijk opgeschort; zij (de krachten) slapen als het ware, terwijl de ziel wakker is enkel voor God. Een wondere toestand: „Zij blijft in waarheid gedurende de korte tijd der vereniging als 't ware zonder herinnering. Zij heeft ook niet het vermogen te denken, zelfs wanneer zij het wilde” (Ibid. blz. 32).

Zang VII.

1. Iedere handeling van de mens kan geen voortgang vinden zonder Hem. Hij is gelijk aan toverkracht en is onaanwijsbaar. Het is hierom, dat iemand die Hem kent in het diepste van zijn hart, niets wil. Hij verdiept zich uitsluitend in zijn ononderbroken gebed, terwijl zijn gemoed „bezonken” en steeds rein is.
2. Als het gemoed tot rust gekomen en in een staat van verdiepthed, fijnheid, reinheid en helderheid is, dan is het weg, zeer leeg; eindelijk wordt de jnana onafhankelijk. Dan, „plots”³⁹⁾, vult het (het heelal) zonder een vaste verblijfplaats in de wereld noch in het lichaam. Het (onnoembare, onaanwijsbare enz.) is dan één geworden met het wezen van de heilige Verborgenheid.
3. Van hem, die de samaya (samenkomst) reeds bereikt heeft, wordt de trimala (artha, kama en çabda) in zijn hart gereinigd, hetgeen de bestendige reinheid van het lichaam ten gevolge heeft. Ziekte, dood en de smart, hoe zou hij zich nog hieraan storen? Het „verbrand zijn” van zijn hart maakt hem tot een zichtbare machtige Rudra.

³⁹⁾ *swayen* is oorspronkelijk Sanskrit *swayam*, maar het is in de geheime leer een klanknabootsend woord geworden ter aanduiding van absolute stilte.

Zang VIII.

1. Aldus is de aard van iemand die de voorname, geheime plaats van samenkomst bereikt heeft. Zijn gemoed is niet onbestendig, het heeft zich innig vermengd met God en is steeds één geworden met Hem. Zijn hart is dan een lingga geworden, vast op één plaats staande in de tempel van Çiwa, voor altijd, Zijn kracht is onmeetbaar, de wereld is daarmee gevuld en (die kracht) geeft onafwendbare vreugde.
2. Zo is de aard van hem die de verbinding in haar geheel gevonden heeft, de verbinding met de Ondenkbare door middel van onafgebroken gebed. Niet alleen hij is rein geworden, maar zelfs alle andere (mensen) worden gereinigd „Mijn belang is het belang van anderen”, zo wil hij, en ongetwijfeld zal hij het voor anderen van vreugde doen regenen. Dat is het kenmerk van een altruïst, God zit vast in hem.
3. Hij streeft naar het welzijn van alle drie kasten; ook naar een middel om hen uit de hel te redden en naar voorname en vreugdegevende oorden te doen gaan. Als hij ziet dat een ander in het ongeluk is gevallen, dan heeft hij buitengewoon groot medelijden met hem, omdat hij weet dat er in deze wereld oorspronkelijk geen verschil bestaat; dat de schepping één is.

Zang IX.

1. Niet aldus is echter het streven van de meeste mensen. Wat men uitvoert, is alleen om zichzelf te bevredigen. Hij is vijandig tegen de deugden van anderen, zijn eigen deugden zijn no. 1, zo denkt hij. Zijn grote fouten verbergt hij angstvallig bij zichzelf, hij geeft hiervan nooit blijk. Maar als een ander een fout, zij die ook zo klein begaat, dan gaat hij die opdiepen en rondbazuinen.
2. En hij is blij als hij ziet dat een ander in het ongeluk is gevallen. Hij is jaloers op iemand die gelukkig is, en gaat lasteren opdat (de gelukkige) ongelukkig wordt. Hij spreekt kwaad van de braven en van de mensen van goed karakter; hij spreekt kwaad (om te maken dat die braven door het algemeen) worden verdacht slechte dingen te hebben gedaan. Hij wordt zeer nijdig als men een opmerking maakt over zijn doen en laten; buitengewoon blij als men hem prijst.
3. Op alle mogelijke manieren kleineert hij de mensen; hartstochtelijk negeert hij de verdienstelijken. Zonder enige schroom noemt hij

- slecht: de handelingen van hen die met toewijding het goede ten uitvoer brengen: „De man, die op alle mogelijke wijzen zich inspant om God te vinden, met het voorwendsel dat hij de waarheid nog niet kent, is dom”, zo zegt hij spottend en met zelfvoldoening.
4. Zo is de gedachte van een booswicht, die voortdurend erop uit is om de handelingen van anderen „fout” te noemen. Hij kent zichzelf een grote verstandigheid toe, verbeeldt zich machtig te zijn, terwijl hij daarvan aan het algemeen nog geen enkel blijk gegeven heeft. Het zijn alleen zijn woorden, die een hoge vlucht hebben; hij is gelijk aan een neushoornvogel met zijn buitengewoon grote bek. Zelf kan hij niet vliegen; hij zit vast in zijn (ingemetseld) hol door de weerbarstigheid van zijn lichaam (d.i. omdat zijn kracht niet overeenkomt met zijn woorden).
 5. Zo is het zeker gesteld met de booswicht, die voor niets terugdeinst ter bereiking van zijn hartewens, hoe heilloos deze ook moge zijn. Hij stoort zich er niet aan, dat anderen hem zouden uitlachen, daar hij bang is minder beleidvol genoemd te worden. Omdat hij zo graag geprezen en verheerlijkt wordt, zegt hij: „Eénmaal zal de wereld door mij gered worden, ongetwijfeld”. Laat staan dat dit enig resultaat zou afwerpen, integendeel, de wereld zakt door hem nog dieper in de hel.

Zang X.

1. Niet aldus is de mening van de grote wijze, die doorkneet is in de leer over de waarheid. 't Is niet door hebzucht, dat hij zich plaatst boven de doorsnee-mensen, die voor hem een sembah maken. Door zijn meewarigheid is het, dat men hem hogelijk vereert, als heilige beschouwt en bedient. Zijn opfrissende regen van wijsheid troost het hart van de massa, die zich daardoor innerlijk opgewekt voelt.
2. En zoals men weet, is de rijkdom bij hem gekomen niet op zijn verzoek, doch door zijn buitengewone onfeilbaarheid, die de wereld onder haar macht houdt, zodat niemand hem weerstreeft (Er is op deze plaats in het Ms. een hiaat).
3. Immers de grote heilige gebruikt als fakkel zijn wijsheid, die als vuur, als de zon of de maan schittert. Hij heeft zich zowel innerlijk als uiterlijk ontdaan van vijanden, die (door het licht verdreven) zijn als grote duisternis. Weg is de duisternis uit zijn hart, alle zonden en onreinheden zijn weggevaagd. Spelenderwijs maakt hij de wereld gelukkig door de onfeilbare kracht van zijn wijsheid.

Zang XI.

1. Zo is de handelwijze van iemand die de grootheid bereikt heeft. Zijn wijsheid vlamt hoog op, schitterend en verlichtend. De wereld wordt daardoor ten volle verlicht, zonder dat hij zelf op de voorgrond treedt, omdat hij de subtiële waarheid ziet.
2. Zonder falen hoopt hij de „zakelijkheid” onafgebroken in zich op, die men in zichzelf noch ergens in de wereld vindt als men er nog naar zoekt. Men moet ze vinden in het hart, maar zij is er niet en toch is ze er. Haar onvindbaarheid is het gevolg hiervan, dat zij één is (met Hem) en toch gescheiden.
3. Haar ontmoeting met de Alziel heeft plaats in het bewustzijn. Met volkomen bewustheid verbreekt hij ieder contact met de drukke wereld; zelfs bestaat de wereld voor hem niet, deze is in zijn opvatting tot een klein ding gereduceerd, kleiner dan het kleinste deel van de ondenkbare Ledigheid.
4. De zes (innerlijke) vijanden zijn door hem onderworpen, vernietigd, terwijl zijn onpeilbare gedachte rein en vlekkeloos is. De (andere aanklevende) smet heeft voor hem niet langer kleefkracht, ze is geheel weggevoerd en verwijderd zich veraf van haar gebieden, voor altijd.
5. Hij neemt deel aan het ongeoorloofde noch aan het geoorloofde voor de mensheid. Hij slaat het slechts gade met zijn (innerlijke) gezichtsvermogen, zwijgend zonder te handelen. Hij zwijgt diep, zonder aan iets te denken, en toch niet verward. 't Is met hem afgelopen, hij is vormloos en onbeschrijfbaar van aard.
6. Het in het hart verborgen eindstation heeft hij al bereikt. Alle werkzaamheden heeft hij achter de rug, immers ze zijn voor hem van geen langer nut. Voor hem is alleen dat nuttig, waarheen zijn gedachten zijn gericht. En zijn gedachten trekken zich terug zodra „leiding” overbodig is geworden.

Zang XII.

1. Aldus is het gedrag van een voorname, die de aard van een god bezit. (De beschrijving van het gedrag) is voor mij, die zeer onwetend is, bijwijze van gunst door mijn leraar uiteengezet. Maar het is vruchteloos. Zijn leerling is (in mij) als een helder brandende lamp in zee gevallen tenslotte uitgedoofd en ondergedompeld in de duisternis van mijn hart, dat steeds naar een verkeerd pad neigt.

Zang XIII.

1.
2. Dit is het einde van de lambang, die zeer slecht beschreven en van onzekere aard is, en niet de moeite waard om erover te spreken
3. Bovendien ben ik van huis uit niet bekend met de moeilijkheden bij het maken van een gedicht zoals de werken van een deugdzame, vermaarde (dichter). Ik ben er slechts toe overgegaan door het dringende bevel mijns vaders om zijn teleurstellingen door onafgebroken tegenspoed te beschrijven. Dat is de oorzaak dat ik mij (voor de vervaardiging van dit gedicht) naar de eenzaamheid heb teruggetrokken. Daar ik bang ben herkend te worden, onderteken ik dit werk niet met mijn ware naam doch met mijn pseudoniem.

Colophon.

Aldus eindigt de Nirarthaprakreta, geschreven door een leerling-heilige, die zeer dom is, (in Çaka) 1381. Ung ang, verering zij aan Saraswati, volmaakt zij het. Voleindigd in Kañcana. De godin Durga heeft als enige zetel de lotus in het luchtruim.

R.M. Ng. Prof. Dr. POERBATJARAKA.